

เทศน์เช้า วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ชีวิตเป็นไปตามวัย วัยของชีวิตนะ ถ้าวัยของเด็ก วัยของผู้ใหญ่ วัยของคนชราต่างกัน เป็นตามวัย วัยนี้ปิดบังไว้ ปิดบังความรู้สึกของเราไว้ ปิดบังความจริงไว้

ความจริง เห็นไหม ความจริงเป็นอริยสัจ ความจริงของเราเป็นความจริงสมมุติ สมมุติว่าเป็นความจริงอย่างนี้ เราก็เป็นความจริง เราว่าจริงอย่างที่เราคิดกัน ในความคิดของเราคิดได้ขนาดนี้ อันนี้มันเป็นความคิดของเรา แต่ความจริง สัจธรรม เห็นไหม “ถ้าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต”

ถ้าเห็นธรรมความเป็นจริง สภาวะธรรมความเป็นจริงมันจะเกิดความจริงอีกอย่างหนึ่ง มันเป็นปัจจุบันธรรม อย่างที่เห็นสภาวะที่ว่างกายมันแปรสภาพ มันจะเห็นจากภายใน ความเห็นจากภายในมันจะทำให้เราถอนทิฏฐิมานะ

ทิฏฐิมานะ ทิฏฐิความเห็นผิด ทิฏฐิความเห็นถูก มันเป็นทิฏฐิ ทิฏฐิมันเป็นกลางๆ แต่คนเห็นผิดเห็นถูกมันเป็นได้อีกอย่างหนึ่ง ถ้าทิฏฐิเห็นความถูกต้อง มันก็เป็นความถูกต้องไป แต่ขวางโลกใจ โลกนี้ว่าขวางโลก เป็นผู้ที่ไม่ยอมรับความจริงทางโลกเขา สมมุติเป็นแบบนั้น เราหย่อนของเรานะ หย่อนความเห็นของเราให้อยู่กับโลกเขาไปได้ สังคมว่าอย่างนั้น

สัตว์มนุษย์เป็นสัตว์สังคม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ” แต่เวลาโง่งนะ พระพุทธเจ้าว่า “โง่กว่าสัตว์” สัตว์มันยังเป็นอิสรภาพ เห็นไหม อย่างนก กามันบินไปตามประสาของมัน มันมีอิสระของมัน มันเป็นไปธรรมชาติของมัน มันอยู่ของมัน แต่มนุษย์เราอยู่กันต้องมีกติกาของสังคม

ที่ว่าโง่โง่ตรงนี้ไง ต้องสร้างกติกาขึ้นมา ต้องให้มีกติกาขึ้นมา เราถึงจะอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เพราะความคิดของคนมันไม่มีขอบเขต

ความคิดของคน เห็นใหม่ ประชาธิปไตยมีสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องไม่ล่วงเกินสิทธิเสรีภาพ
ของคนอื่น แต่ความคิดของเรานี้มันจะล่วงเกินความคิดของคนอื่น เอาความสะดวกสบายของ
ตัวเองเป็นที่ตั้ง เอาความเห็นของตัวเองเป็นที่ตั้ง แล้วเบียดเบียนคนอื่นตลอดไป

ถึงต้องมีกฎหมายไง จะมีเสรีภาพขนาดไหนมันโดนจำกัดไว้ด้วยความเสรีภาพของคนอื่น
มันจะจำกัดไป มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่ว่าโง่งงตรงนี้โง่ง โง่งที่ความเห็นของกิเลส ความคิดของมัน
มันคิดไป

แต่จริงๆ ของเราแล้ว มนุษย์เกิดมา ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี่เป็นความจำเป็น องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปฏิเสธเรื่องสิ่งนี้ แต่สิ่งอื่นนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธว่า
สิ่งอื่นสิ่งทีเกินกว่านี้ไป มันเป็นเครื่องอยู่อาศัย มันเป็นความจริงอันหนึ่ง

ความจริงที่เกิดขึ้นอันหนึ่งอันนั้นมันเป็นความจริง ความจริงที่มันเกิดตามอำนาจวาสนา
ของแต่ละบุคคล สัตว์แต่ละดวงใจ การเกิดมามีอำนาจวาสนานะ เกิดมาตามกระแสของกรรม
กรรมนี้ทำให้เกิดทุกๆ ดวงใจ มันเป็นความมหัศจรรย์ที่ว่าเราไม่สามารถเห็นตรงว่าการเกิดและการ
ตายได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สงสัยนะ ก่อนที่ตรัสรู้ที่สงสัยนะ คนเกิดมามันต้องตาย
ทั้งหมด เห็นสภาวะอันนั้น แล้วสิ่งที่ฝังตรงข้ามมันต้องมี ถึงออกแสวงหาสิ่งนี้โง่ง สุดท้ายแล้วเวลา
ปฏิบัติไป บุญเพนิวาสนุสติญาณ มันสาวโง่ง เวลาจิตมันสงบเข้ามา มันจะสาวหาเหตุของมันก่อน
เหตุของมัน มันมีอยู่โง่ง เชื่อของมันนะ

ก่อนจะเข้าบ้านมันต้องรู้บ้าน มีประตูบ้านเข้ามา จะเข้าประตูบ้านมันผ่านรั้วเข้ามาก่อน
จะเข้าถึงตัวของจิต มันผ่านอาการของจิต ชันซ์ สัญญาที่มันความจำได้หมายรู้ เห็นใหม่ เราเกิดมา
ตั้งแต่เด็ก เราก็จำความได้ของเราตั้งแต่เด็ก เวลาเราตายไป ความจำอันนี้มันย่อยสลายไป จากชันซ์
๕ มันเป็นสัญญาความจำได้หมายรู้ เข้าไปเป็นอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญาณํ มัน
ซบเข้าไปอันนั้น

ชันซ์อย่างหยาบมันสลายตัวลง มันย่อยสลายไป จนไปอยู่ในชันซ์อันละเอียดนั้น เวลาจิต
มันสงบเข้าไปมันต้องผ่านสิ่งนี้เข้าไป มันผ่านเข้าไปกระทบรั้วก่อน มันถึงออกรู้
บุญเพนิวาสนุสติญาณ รู้อดีตชาติมาตลอดไม่มีวันที่สิ้นสุด ไม่มีต้นไม่มีปลาย การเกิดและการตาย

ของจิตไม่มีต้นไม่มีปลาย มันไปตามกระแสของมัน ถึงที่สุดแล้วไปถึงสาวเท่าไรก็ไม่จบ สาวเท่าไรก็ไม่จบ

ถึงต้องหยุดใจ หยุดเพราะว่ามันไม่มีที่สิ้นสุด จิตนี้มันสาวไปอดีตชาติไปไม่มีที่สิ้นสุด แล้วเวลามันเกิดตายขึ้นไป จุตูปปาดญาณ มันเกิดตายเกิดตาย ใจนี้เกิดแล้วต้องตายไป แต่มันเกิดตายมันมีอำนาจวาสนาของกรรม

กรรมนี้เป็นกลางๆ ทำความดีก็เป็นกรรมดี ทำความชั่วก็เป็นกรรมชั่ว กรรมชั่วและกรรมดีอันนี้มันมาตัดรอนใจ เวลามันตัดรอนมันตัดรอนเราเป็นอย่างนี้ ตัดรอนเราให้เราไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ตัดรอนเรา คนเราบางทีไม่ต้องทำอะไรเลย เขามีความประสบความสำเร็จไปตลอด ถึงแข่งอำนาจวาสนาไม่ได้

อำนาจวาสนานี้แข่งกันไม่ได้เพราะอะไร? เพราะมันเป็นของแต่เบื้องหลังไง มันเป็นอดีตสิ่งที่เป็อดีตกาลมา เราสะสมมาต่างกัน คนเราสะสมมาดี คนสร้างมาดี คนสร้างมามันต้องเป็นไปตามธรรมชาติของมัน แต่ถ้าไม่ชวนขวยมันก็เป็นขนาดนั้น เป็นสิ่งที่ถ้าเราเชื่อสิ่งนี้เกินไปจนเราไม่ทำอะไรเลย เรารอให้อำนาจวาสนามาสนองเราๆ

ไม่ใช่ตรงนั้น เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้มีความเพียรชอบ คนเราเกิดมาต้องมีความเพียร ต้องมีหน้าที่การงานทุกคน ถ้าคนมีหน้าที่การงานขึ้นมาเป็นคนขึ้นมา มันจะสร้างประโยชน์กับโลก สร้างประโยชน์กับเรา

ประโยชน์กับโลกเป็นประโยชน์สาธารณะ เห็นไหม เราทำประโยชน์ของเรา เราสร้างประโยชน์ของเราแล้วมีส่วนเกิน ส่วนเกินก็เป็นเรื่องของโลกเขา จุนเจือโลกเขานี้ส่วนเกิน เรามีอำนาจวาสนาขนาดไหนเราก็สร้างส่วนเกินไป ส่วนเกินอันนี้มันเป็นการสร้างบุญกุศลอีกชั้นหนึ่งชีวิตเราก็ไม่ทุกข์ยากจนเกินไป แต่เราก็มีส่วนสร้างสมเพื่อประโยชน์โลก อันนี้เป็นสร้างบารมีขึ้นมา

ถ้าบารมีมันเกิดขึ้นมา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ต้องเป็นพุทธวิสัย ต้องเป็นพุทธภูมิ การเป็นพุทธภูมิต้องสร้างบารมีขึ้นมา บารมี ๑๐ ทัศ ละเอียดทุกอย่าง เป็นพระเวสสันดรละเอียดทั้งลูกละเอียดทั้งเมีย ละเอียดเพื่อให้ถึงใจใจ

เวลาสละออกขึ้นมา เวลาสละออก เห็นใหม่ คนเรารักมาก รักนางมัทรีมาก ออกไปหาผลไม้ในป่า แล้วให้ลูกชุกไป ถ้ากลับมาต้องมีความเสียใจมาก เราจะคิดอย่างไรจะอย่างไร เพื่อให้นางมัทรีไม่เสียใจจนเกินไป

ถึงเวลากลับมาต้องเอ็ดก่อนเลยว่าทำไมไปเสียนาน? เพื่อจะไม่ให้ตัวเองมีความผิดใจ จะได้เวลาบอกว่าลูกนี้ให้เขาไปแล้ว จะได้ไม่ต้องสลับสไลไป

นี่มันเป็นความรักความผูกพันมาก เรามีความสงวนรักษามาก แล้วสละสิ่งนั้นออกไป มันต้องสละสิ่งนั้นออกไปถึงที่สุด สละทานถึงที่สุด แล้วถึงจะสร้างสมบารมีอย่างนี้ขึ้นมา

ถึงเวลาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เห็นใหม่ ไปศึกษาเล่าเรียนกับใครก็ไม่มีใครรู้ ในเรื่องศาสนาไม่มีใครรู้ รู้ไม่ได้เพราะมันเป็นความลึกลึกลับห้ศรัทธาของใจ มันเป็นอาการของใจ ใจนั้นจะเข้าไปทำลายกิเลสในหัวใจ มันจะทำลายสิ่งนั้น จะเอาเสียต้องเข้าถ้าเสีย จะเอาเรื่องของใจต้องเข้าไปในหัวใจ

แต่การจะเข้าไปในหัวใจทำสมาธิ เราก็ทำแสนยากแล้ว นี่ทำสมาธิขึ้นมา กว่าจิตมันสงบเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา มันทำแสนยาก ไม่เข้าใจทำไมไม่ได้ แล้วจะกลับเข้าไปวิปัสสนาของใจ นี่งานละเอียดอ่อน ในหลักของศาสนาที่สอนเรื่องอย่างนี้

แต่ของเรามันไม่เป็นอย่างนั้น เวลาทำความสงบของใจขึ้นไป เห็นมีฤทธิ์มีเดช เห็นใหม่ ต้องมีฤทธิ์มีเดช ต้องมีแบบว่าทำกระแสของจิต เป็นเกจิอาจารย์ต่างๆ เพ่งของเพื่อให้มีคุณธรรมในสิ่งของนั้น

สิ่งของนั้นเป็นสิ่งของนั้น มันแก้กิเลสไม่ได้ แม้แต่ใจส่งออกมันก็เป็นการส่งออกแล้ว ชั้นหนึ่ง แล้วยังไปปลุกเสกสิ่งต่างๆ ออกมาให้เป็นของขลังขึ้นมา มันเป็นสิ่งส่งออก ต่างคนต่างส่งออก ต่างคนต่างไม่เข้าใจเรื่องของชีวิต ถ้าไม่เข้าใจเรื่องของชีวิตนะ เราเกิดมาจากไหน? แล้วเราจะตายไปไหน?

ศาสนาสอนตรงนี้ สอนตรงที่เราเกิดมาเกิดมาจากจิตตัวนี้มันมีกรรม กรรมทำให้เราต้องเกิดมา ต้องเกิดแน่นอนถ้าเราไม่เกิดเป็นมนุษย์ เราต้องเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นอินทร์ เกิดเป็นพรหม เพราะไปปิดกั้นสิ่งนี้ไม่ได้ มันเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งที่ต้องไปตามกระแสของมัน

แล้วบุญกุศลอันนี้ อันที่ว่าถ้าเราทำบุญกุศลขึ้นมา เราจะเกิดดี เกิดมามีอำนาจวาสนา คบหมอดี เห็นไหม คบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคบดีที่สุด นี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อยู่ เราก็คบธรรม เห็นไหม ศึกษาธรรม

การศึกษาต่างๆ นั้นศึกษาเป็นวิชาชีพ ศึกษาแล้วศึกษาไปเพื่อประกอบสัมมาอาชีพะ เพื่อสิ่งต่างๆ เพื่อพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่จริง แต่การศึกษาใจของตัวเองมันค้นคว้าเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ถึงว่าไม่เป็นความสงบแล้วส่งออก สิ่งที่ส่งออก เห็นไหม ส่งออกจากใจของเราส่งออกไปแล้วเป็นเรื่องของว่ามันต้องเสื่อมสภาพไปแน่นอน

การปลุกของขลัง เห็นไหม แต่ละรุ่นๆ บางรุ่นก็ขลัง บางรุ่นก็ไม่ขลัง เพราะอะไร? เพราะใจมันไม่คงที่หรรอก ใจสงบไม่ได้ตลอดไปหรรอก ใจมันเสื่อมได้เพราะสิ่งนี้เป็นจิตที่ส่งออก มันจะคงที่ไปไม่ได้ มันจะขลังไปทุกรุ่นมันเป็นไปไม่ได้หรรอก มันเป็นไปไม่ได้

สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เห็นไหม แล้วเราจะเพลินกับสิ่งนั้น ตัวมันเองก็ไม่มีคุณค่าในตัวมันเองอยู่แล้ว แล้วมันเป็นสิ่งที่พึ่งไม่ได้ ทำไมเราไม่ย้อนกลับมาดูภายใน? มันย้อนกลับไม่ได้เพราะทวนกระแส

สิ่งที่ทวนกระแส กิเลสมันขับไส กิเลสของเรามันขับไสเราให้เราพุ่งออกไปข้างนอก จะพุ่งออกไปข้างนอกตลอดไป พอพุ่งออกไป มันก็ไม่ใช่สิ่งที่จะไปเห็นหน้ากิเลสได้ ถ้ามันย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา

สิ่งที่ว่าเห็นกายๆ กัน เราเห็นด้วยตาเนื้อ สิ่งที่เห็นด้วยตาเนื้อ เห็นไหม ดูอย่างหมอผ่าตัดทุกวัน ผ่าซี่โครงผ่าทุกอย่าง พิสูจน์ศพนี้ผ่าหมดเลย แล้วไม่เห็นมีสิ่งใดขึ้นมาเลย ยิ่งผ่าเท่าไรก็ไม่รู้ขนาดไหนเพราะมันเป็นวิชาชีพ

แต่ถ้าหลับตาลง เห็นไหม ทำความสงบของใจเข้ามา จิตมันสงบเข้ามา ถ้าเห็นกายนะ เห็นสภาวะของอวัยวะต่างๆ เห็นสิ่งต่างๆ มันจะขนพองสยองเกล้านะ มันสะท้อนหัวใจมากนะ สะท้อนหัวใจมาก

อย่างตีบไตไส้พุงของเรา เราก็จินตนาการได้เองว่าเป็นของเราเป็นอย่างนั้น เวลาเรานึกไปก่อน เห็นไหม นึกให้มันเกิดขึ้นมา นึกให้มันสลดสังเวช ของเราก็มีเหมือนสัตว์ สัตว์ก็มีเราก็มี มีสิ่ง

นี่เหมือนกัน มีสิ่งที่จะดำรงชีวิตเหมือนกัน อันนี้ก็ว่าจริงตามสมมุติ แล้วตัวเองมีปัญญาด้วยนะ ปัญญาที่ว่าเราดำรงชีวิตได้ เรายรักษาตัวเองรอดได้

สิ่งที่รักษาตัวเองรอดได้ ไม่มีใครรอดได้เลย ตายหมด เกิดมานี่ตายหมด ต้องตายแน่นอน แต่จิตที่มันตายไปแล้ว มันก็แปรสภาพเฉยๆ มันเปลี่ยนสภาวะที่ว่าตายจากสิ่งนี้ไปก็ไปเกิดสถานะใหม่ๆ สถานะใหม่ตลอดไป มันพิสูจน์ได้จากมีเมื่อวานนี้ มีวันนี้ แล้วก็ต้องมีพรุ่งนี้ เราเกิดมาชาตินี้ เราก็ต้องไปชาติหน้าต่อไป กภชาติมีอยู่

ถ้าภชาติไม่มีอยู่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เห็นไหม ในชั้นมัจฉา เทวดา อินทร์ พรหมสรรเสริญขึ้นไป ในชั้นมัจฉา ในพระไตรปิฎกเขียนไว้มีหลักฐานไว้แน่นอนเลย ว่าพวกเทวดา พวกอินทร์ พวกพรหมนี่มีอยู่ แล้วเราก็เป็นได้ เห็นไหม เราเป็นได้

แม้แต่ในพวกพราหมณ์เขาไปถามพระพุทธเจ้าว่า “เทวดา อินทร์ พรหมมีจริงไหม?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “เธออย่าถามอย่างนั้นเลย อย่าว่าแต่มีหรือไม่มีเลย เหตุที่จะทำให้เกิดสิ่งนั้นก็รู้ด้วย”

เหตุทำให้เกิด เห็นไหม ผู้ที่สละทานทำสาธารณะประโยชน์นี้เกิดเป็นพระอินทร์ พระอินทร์เกิดมีธรรมศาลาอยู่บนนั้น เพราะได้สร้างสิ่งนี้ไว้ สร้างถนนหนทาง สร้างสาธารณะประโยชน์ เราสร้างให้คุณประโยชน์กับเขา เราให้ความสุขกับเขา ความสุขของเขามันทำไมเราจะไม่เป็นบุญกุศล? จะรู้ไม่รู้มันเป็นบุญของเราทั้งหมด จะมีศาสนาไม่มีศาสนา คนดีก็คนดี

แต่ถ้าไม่มีศาสนา คนดีคือคนดี คนดีของคน มนุษย์ดี คนทำคุณงามความดีก็ดีของเรา ถ้าดีของเรา เราก็ประกอบคุณงามความดีก็ดีเท่านั้น แล้วเกิดตายไปเพราะความดีนั้นพาเกิดพาตาย ไม่สามารถย้อนกลับเข้ามา

ถ้าศาสนาสอนเรื่องอริยสัจ เห็นไหม อริยสัจมีอะไร? มีมรรค มรรคคืออะไร? มรรคคือความเห็น มรรคอย่างหยาบๆ เด็กเรียนหนังสือก็เป็นมรรคแล้ว ทำคุณงามความดี ประกอบสัมมาอาชีพะก็เป็นมรรค มรรคแบบโลกเขาก็เป็นโลกเขา เพราะปัญญาเราคิดได้เท่านั้น ปัญญาของคนคิดได้เท่านั้น ประกอบสัมมาอาชีพะชอบก็เลี้ยงชีวิตชอบ ทำหน้าที่การงานถูกต้อง อันนี้ก็เป็นสัมมาอาชีพะ เราเลี้ยงชีวิตชอบ เลี้ยงตัวอย่างนั้นไปมันก็เลี้ยงขนาดนั้น

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันไม่เป็นอย่างนั้นเลย เลี้ยงชีวิตชอบ ใจนี้เลี้ยงมันชอบ ไหม? ถ้าใจเลี้ยงมันชอบ มันจะทรงตัวอยู่ได้ ถ้าใจเลี้ยงมันไม่ชอบ มันจะคืนรนในหัวใจของเรา แล้วจะให้ความทุกข์ในหัวใจของเรา สะบักในหัวใจของเรา คืนรนมาก คืนรนก็เป็นความทุกข์ของเรา เพราะว่าอะไร?

เพราะเราเลี้ยงมันไม่ได้ เราเลี้ยงไม่ได้เพราะอะไร? เพราะเราไม่กำหนดพุทโธเข้าไป ถ้าเรา กำหนดพุทโธเข้าไปเราจะเลี้ยงมันได้ เลี้ยงใจของเราเองด้วยธรรม ธรรมคือคำบริกรรมใจ พุทโธ พุทโธหรือว่าปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ปัญญาใคร่ครวญขึ้นมา เพื่อจะให้ใจเลี้ยงชีวิตชอบ ถ้าเลี้ยงชีวิต ชอบขึ้นมา เริ่มชอบขึ้นมา ความชอบมันก็เป็นสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิใจ

ว่าทำไมต้องมีสัมมาละ? มิจจาก็มีสมาธิเกิดขึ้นมา เห็นไหม โจรมันจะปล้นขึ้นไป มัน วางแผนกันมันนั่งคิดกัน เป็นสมาธิไหม? มันก็เป็นสมาธิของมัน แต่มันเป็นมิจจา เป็นสมาธิมี ความตั้งใจจริง วางแผนแบบลึกลับซับซ้อนมาก วางแผนได้หลายชั้นมาก

นั่นนะเอาสิ่งที่เป็นมิจจาสมาธิทำลายสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ทำโทษให้กับตัวเอง เป็นมิจจา สมาธิ มิจจาสมาธิเกิดขึ้นมาแล้วไม่เป็นประโยชน์กับเรา ถึงต้องเป็นสัมมา ถ้าเป็นสัมมา จะเกิด สัมมาได้ต้องมีศีล ๕ เห็นไหม อย่างน้อยต้องมีศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ขึ้นไป มันจะเป็น สัมมา ถ้าเป็นสัมมาขึ้นมา นี้เลี้ยงชีวิตชอบ

ความละเอียดอย่างนี้มันจะเกิดขึ้นมาจากผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วจะเห็นว่า อ้อ... ใจนี้ มหัศจรรย์มาก แล้วมันจะย้อนกลับเข้ามา มันจะมีความสุขขึ้นมาพร้อมกับความมหัศจรรย์ของใจ เลี้ยงชีวิตชอบเข้าไป กำหนดเข้าไปแล้วพิจารณาเข้าไปจนแยกแยะสิ่งต่างๆ แก่ใจปลดเปลื้องความ ผูกพันของใจ

ใจนี้มันติดตัวมันเอง แล้วมันถึงติดข้างนอก มันติดตัวมันเอง มันเหนียว มันเป็นยางเหนียว ไปแตะไปทั้งหมด เหมือนกาวติดทุกๆ อย่างไม่ อารมณ์ผ่านมานี้ใจติดมับๆ มันจะติดสิ่งนั้นไป ติด แล้วก็คิดใคร่ครวญไป ปลดไม่ได้ ปลดไม่เป็น สัมมาสมาธิปลดสิ่งนี้เข้ามาให้เป็นอิสระเข้ามา ถ้า ปลดเข้ามาเป็นอิสระ ทำไมมันไม่มีความสุขล่ะ?

มันจะเป็นความสุขของมันส่วนหนึ่ง แล้วถ้ายกขึ้นวิปัสสนาเป็น มันจะย้อนกลับขึ้นมา วิปัสสนาแก้ไขความคิดของมัน ไอ้เชื้อของกาวอยู่ที่ไหน? กาวเกิดเป็นติด ติดเขาได้อย่างไร? ถ้ามัน ติดเขา มันติดเขาเพราะเหตุไร?

เพราะมันเป็นอวิชชา มันไม่รู้ตัวมันเอง

นี่ใคร่ครวญสิ่งนี้ แยกแยะสิ่งนี้ วิปัสสนาส่งนี้ขึ้นไป สิ่งนี้เป็นมรรคขึ้นมา เลี้ยงชีวิตชอบ ขึ้นมาโดยประเสริฐขึ้นมา ทำงานนี้ขึ้นมา เกิดขึ้นมาในหัวใจ มันจะเป็นประโยชน์กับใจนั้น ไม่ใช่ การส่งออกมาให้ทำเรื่องเครื่องรางของขลังส่งออกไป เป็นที่ว่ารู้วาระจิตรู้ต่างๆ นี่มันเป็นอกิณญา สิ่งที่เป็นอกิณญา มันไม่สามารถชำระกิเลสได้ แต่มันเป็นสิ่งที่มียู่แล้วไม่คงที่ มีเจริญแล้วเสื่อม ตลอดไป

แต่สัมมาสมาธิเลี้ยงชีวิตชอบ ทำถึงที่สุดแล้วเป็นอนุปปชรรณ ชำระกิเลสแล้วกิเลสขาด ออกไปจากใจ ใจดวงนั้นจะเป็นอิสระ จะเป็นความทรงตัวของใจดวงนั้น แล้วจะตายเฉพาะชาตินี้ เท่านั้น จะไม่ตายอีกเลย จะไม่เกิดอีกเลย ทรงสภาวะมีความสุขตลอดไป สุขอันอย่างยิ่ง สุข ตลอดไปในหัวใจดวงนั้น

แสวงหาได้ในการประพฤติปฏิบัตินี้ กับความทุกข์ความยากที่เราเกิดตายอยู่นี้ เราจะเลือก สิ่งใด?

เราคิดอย่างนั้นแล้วเราเข้าใจอย่างนั้นแล้วย้อนกลับเข้ามาถึงเรา เราจะเป็นประโยชน์กับตัว เราเอง นี่คือธรรม ธรรมเกิดขึ้นมา ธรรมวินัยเกิดมียู่แล้วแต่เราจะศึกษาไหม? เราจะใคร่ครวญ ไหม? เราจะย้อนกลับมาเป็นประโยชน์กับเราไหม? นี่คืองถามตัวเองใจ แล้วจะได้ประโยชน์ว่าเรา เป็นชาวพุทธแท้ เอวัง